

שמעתא למיקתא

איזה מצטער פטור מן הסוכה

גליון קציון / שבת יום כפור / ה'תשע"ה
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

א. מצטער פטור מן הסוכה. ב. בלילה הראשון. ג. המצטער שלא מחמת הסוכה. ד. צער שאינו מחמת הסוכה. ה. כשהליכה לסוכה יש בה צער. ו. צער שאין דרכם של אנשים להצטער ממנו. ז. רוצה להחמיר על עצמו. ח. לבנות סוכה שיש בה כל צרכיו להמנע מפטור מצטער.

א. מצטער פטור מן הסוכה

אמר ר' חזקוני (בבא מציעא ט"ז) מצטער פטור מן הסוכה ומשמשו חייבים, חולה הוא ומשמשו פטורים. ועיין בתוס' (סי' כו. ד"ה הולכי דרכים) שכתבו הדיינים שסוכה מצטער פטור, דכעין תדורו בעיניו, ואין אדם דר במקום שמצטער. וכ"כ בהגהות אשר"י (סי' ס"א י"ג) בשם הרא"ם. וכן הסכימו האחרונים דמצטער פטור מן הסוכה משום דכעין תדורו בעיניו. וכן פסק המ"ב (סי' תרמ"ט ס"ק יג). [והריטב"א (סוכה כח: ד"ה ויש לשאול) כתב בשם הרמב"ן דמהאזרח ילפינן שלא יתחייב בסוכה אלא מי שהוא כאזרח רענן, פרט להולכי דרכים ושומרי פירות ומצטער וכיוצא בהן, וכל מאי דאמרינן בכל דוכתא תשבו כעין תדורו, מהכא נפקא לן, דהאי קרא גלי לן דמאי דכתיב תשבו אינה ישיבה כלל דהוא אלא ישיבה כעין דירה, כענין וישב ועקב בארץ מגורי אביו ואחרים בכתבו, עכ"ל].

ב. בלילה הראשון

והנה מצינו בר"ן (סוכה יב:) ברי"ף ד"ה מתני' ר"א, **בכל בו** (סי' ע"א) ו**בטור** (סי' תרלט). דעתם דבלילה הראשון ליכא פטור מצטער, וחייב לאכול פת (י"א כזית וי"א כביצה) אף אם מצטער מחמת גשמים וכדו', דילפינן ט"ו ט"ו ממצה, וכמו שהתם התורה קבע חובה בהם והיא כהוא אף כן. ואע"פ דבעינן תשבו כעין תדורו כתב **במאירי** (סוכה כו. ד"ה חסם) שבלילה הראשון לא נאמר דין זה. אולם דעת **הרשב"א** (חידושי סי' ע"ח) דאף בלילה הראשון אם יורדים גשמים פטור מן הסוכה והוא דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, לאו למימרא שיהא חייב עכ"פ לאכול בסוכה אפי' במקום צער, דמצטער פטור הוא, אלא דהיכא דלא מצטער, חייב לאכול בלילה הראשון, ותו לא מיחייב, ע"כ. [ועי' **בבכורי יעקב** (סי' תרמ"ט ס"ק כז), **ביאור הגר"א** (סי' תרלט ס"ק כב) ו**בנין שלמה** (ח"א סי' מז ד"ה וולענין אם ירדו גשמים)].

ולמעשה דעת **השו"ע** (סי' תרלט ס"א) דאף בלילה הראשון מצטער פטור מן הסוכה. אולם דעת **הרמ"א** (שם) להחמיר כהר"ן דמצטער לא נפטור מאכילת כזית פת בלילה הראשון. והוסיף **המ"ב** (סי' כב) דמ"מ בודאי מן הנכון שיאכל יותר מכביצה לצאת גם דעת הסוברים דלצאת ידי מצות עשה בעינן שיאכל שיעור המחייב לאכול בסוכה כל שבעה, דהיינו יותר מכביצה, ע"כ.

ג. המצטער שלא מחמת הסוכה

והנה רש"י בש"ס סוכה שם כתב דמצטער פטור היינו "שהסוכה מצערתי". ומבואר דדוקא כשהסוכה **עצמה** גורמת לו צער ובצאתו ממנה לא יצטער פטור מלשבת בתוכה.

וכן **המרדכי** (סי' תשמ) כתב בשם **הרא"ם** דמצטער פטור פירוש שיש לו צער מן הסוכה ובצאתו ינצל, דכעין דירה בעיניו ואין דרך בני"א לעמוד בדירתו בצער, ושיעורו לצער כדמנן ירדו גשמים מאימתו יש לו פנויה וכו', ומי שאינו בקי בזה השיעור יתן לבו אם הוא מצטער באותו ענין שבצער עלו היה יוצא מביתו הוא רשאי לצאת, ע"כ.

אולם **המהרי"ק** (סוף שרש קע"ח) הקשה על דברי המרדכי מדגרסינן בפי' הישן (שם) אמר רבי אבא בר זבדא אומר רב, אבל חייב בסוכה, פשיטא, מהו דתימא הואיל ואומר רבא מצטער פטור מן הסוכה הא נמי מצטער הוא, קמ"ל דחייב, משום דאיבעא ליתובי דעתיה. ולפי דברי רש"י מאי אריא משום דאבעי ליתובי דעתיה, תפק"ל בצאתו מן הסוכה לא יחשך כאבו ולא ינצל מן הצער, דדחוק גדול הוא לומר שישבית הסוכה תרבה עליו צער אבול, ואדרבה סברא הוא בהפך, עכ"ל. ולפי דבריו משמע דס"ל דכל מצטער אפילו אין הצער מחמת הסוכה פטור מן הסוכה (פרט לאבל דבעי ליתובי דעתא, כי בידו להתנחם בסוכה, עי' בריטב"א (סוכה כח: סדי"ה וה"מ)), והיינו טעמא כמ"ש **הפמ"ג** (סי' תרמ"א ס"ק ז) [אליבא דדעה ז'] דבעינן במצות ישיבת סוכה שיראה ויכיר נפלאות ה', ואם מצטער פטור הוא. [ועי' **דברי בריטב"א** (סוכה כח: סדי"ה וה"מ), וכתב **בפמ"ג** (סי' תרמ"א ס"ק ז) דאפשר דס"ל כהמהרי"ק, כי בעינן "יראה ומכיר נפלאות ה'" ואם מצטער אפי' מחמת דבר אחר אינו רואה נפלאותיו].

אולם כבר דחו דבריו **הב"ח** (סי' תרמ"א אות ג) ו**המ"א** (סי' ז) על פי **הרא"ש** (סי' ז) שכתב דהוה אמינא דהאבל הוא מצטער בסוכה יותר מבבית דאבל חפץ להיות מתבודד ויושב במקום צער ואפי' כדי להיות טרוד בצער, קמ"ל.

אבל **הט"ז** (סי' תרמ"ט ס"ק ח) תמה על דברי הרא"ש וע"כ מסיק דיש תרי גווני של פטור מצטער [א'] מפני צער, וכגון דהסוכה מביאה לו צער כשיושב בה, דזהו ארמין שאינו פטור אפי"כ יש לו מקום שיוכל להינצל. [ב'] מחמת טירדא, דבא לאדם צער מצד אחר, כגון חוליה או שאר צער הגוף שאין לו ניתוחא טפי בבית מבסוכה, דאפי"ה פטור מצד טירדא, דזה אינו יכול להתכונן לזכור ענין הסוכה, ועיקר מצות סוכה הוא לזכור ענינה (פרט לאבל דאינו פטור דאין זה מקרי טירדא כלל, דאיבעי ליה ליתובי דעתיה ולהתחייב במצות הש"ס)].

אולם **הבכורי** (סי' תרמ"ט ס"ק יח) תמה על הט"ז, דהא מחמת טירדא ליכא פטור, דאין לקרוא מצטער במצטער בבית כמו בסוכה משום דאין יכול לבנון, דא"כ למי"ד (ר"ה ט"ט). מצות צריכות כוונה יהיה מצטער פטור מכל המצות, אע"כ דמצטער לא פטור רק משום תשבו כעין תדורו, ולא שייך זה באם גם בביתו לא ינצל מהצער, ואי משום כוונה, הרי א"צ בכל עת לזכור טעם מצות סוכה, ורגע א' ודאי יש לו פנאי לזכור שמקיים מצות הש"ס בישיבה זו, ע"כ.

ועי' **בתרוה"ד** (סי' צג) שנקט כהרא"ם דאם בליל הסוכה כבו לו הנרות, ויש לו נר בביתו, שרי לצאת מן הסוכה לאכול בביתו במקום הנר. וכן פסק **הרמ"א** (סי' תרמ"ט ס"ק ז). וכן נקטו **הב"ח** ו**המ"א** הנ"ל. [מאידך עי' **בתרוה"ד** (סי' צב) דמי שצר לו המקום בסוכה לשינה, בענין זה שרי לצאת מן הסוכה לישן בפישוט גופו ורגליו, לא מיקרי כה"ג מצטער, משום דאורחיה הוא לפעמים לישן בכפיפת גופו ואיבריו, ולא מיקרי מצטער בהכי, ע"כ. והובא **ברמ"א** (סי' תרמ"ט ס"ק ז). ועי"ש **בט"ז** (סי' ק) שהקשה ע"ז. והחיי"א (ח"ב כלל קמו אות יח) כתב דהכל לפי מה שהוא האדם. ועי' **בדברי מלכיאל** (ח"ג סי' לב ד"ה ועפ"י) שכתב שאין טעם לדברי הט"ז].

ולפי"ז יוצא דאינו פטור מן הסוכה אלא כשע"י יציאתו מהסוכה לא יצטער עוד, אבל מחמת צער של טרדא שבין בסוכה ובין בביתו טרוד יהיה אפילו מפורס מהסוכה.

ד. צער שאינו מחמת הסוכה

ומבואר עוד מדברי הפוסקים הנ"ל דצער דטרדא אינו פטור דוקא כשאף בביתו יוצא, אבל בגוונא שבביתו לא יהיה לו צער בכלל מצטער דפטור מן הסוכה. ומשמע אפילו בטרדא שאינה מחמת הסוכה גופא, אלא אפי' טרדא מחמת דבר אחר.

וכן מצינו **במשנת יעקב** (ח"ג רס"ח ט"א) שכתב דמשמשי חולה פטורים מלשבת בגמרי, כיון שהם מושכרים להיות משמשים לחולה לכל צרכיו ולהשגיח עליו לעשות פעולתו שלמה, ואם ילכו לאכול בסוכה הרי הם מצטערים בצער החולה, שדעתם עליו תמיד לכך הם פטורים מן הסוכה, ע"כ. וכן פסק **השערי תשובה** (סי' תרמ"ט ס"ק ג). [ואע"פ דדעת **המ"ב** (סי' תרמ"ט ס"ק ז) דמשמשי החולה פטורים מפני דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. היינו כי בא לפטור אותם אף בלילה הראשון מפני מצטער חייב בסוכה. ועי' **במשנת יעב"ץ** (אור"ח סי' ס"ה אות ד)].

וכעין זה מצינו **בשד"ח** (ח"ו אסיפת דינים מעי' סוכה סי' א אות ז) בשם **ספר אות היא לעולם** (ח"ב עמ' פ"ז): דבן חו"ל הדר ומתארח אצל משפחה מבני א"י, שהשפחה כולה אוכלת בשמיני עצרת בבית, והוא מצטער מלישב לבד, פטור מן הסוכה. וכן נקטו **האור לציון** (ח"ג פ"ג אות י"א) ו**הבצל החכמה** (ח"ב סי' קמו אות ג).

ואף **הגר"א** (ח"ב פ"ג) **וצ"ל** (יח"ט שני הכלתו פי"ב הגה מט) שחלק ע"ז, היינו משום דיש לחלק דשאני הכא דכך היא גוף מצות סוכה שאדם רוצה לשבת בפניה בביתו ולא נעים לו לשבת בחוץ ואע"פ יוצא מביתו לקיים מצות סוכה, וכמ"ש הטור (ר"ש הל' סוכה) וע"כ היכן שביציאה גופא איכא משום צער אין פטור מצטער. משא"כ היכן שבישיבה גופא איכא צער אפילו מחמת דבר אחר וע"י יציאתו מחוץ לסוכה לא יהיה לו צער, דאפי"ה ח"ב.

ולפי"ז בגוונא שהאשה דואגת מציאה טעם וסיבה כשבעלה נמצא בסוכה (לפי הנוהגים להחמיר לישון בסוכה אפילו ללא האשה, עי' **ברמ"א** (סי' תרלט ס"ק א) ו**במ"ב** (שם)), ובעלה דמצטער מחמת זה, פטור הוא מהסוכה. וכן פסק **הגר"ק שליט"א** (ח"ט שני סוכות פי"ב ס"ק ד) שאם הוא עצמו מצטער בצערה ואינו רגוע, פטור מן הסוכה, ורק אם הוא עצמו רגוע חייב בסוכה. [אולם דעת **הגר"ש"א** ו**צ"ל** (שהליכה חמד סוכה כה. עמ' קק) שאין בעלה פטור מלישון בסוכה לפי שאינו מצטער מחמת הסוכה, ע"כ. וצ"ע].

ה. כשהליכה לסוכה יש בה צער

ועי' **בתרוה"ד** (סי' צג) שנקט דאפי"כ אם בסוכת חברו לא יהיה לו צער (וכגון שאין בסוכתו נר להאיר ובסוכת חברו יש), אין אומרים לזה לך הבא סעודתך לסוכת חברך ואכול שם, דהא נמי חשיב צער, משום דאין ערב לאדם אלא בשלו. וכן מצינו דאין מפנין במועד מחצר לחצר, לא במחצר חבירו לחצר שלו מפנין, אפילו מן היפה לכיעור, משום דאין יפה לאדם אלא בשלו. אלא שראייה זו אינה מוכרחת, ועל כן אם אפשר לו בלי טורח גמור לבא לסוכת חבירו ולאכול שם אין לו להקל, ע"כ. וכן פסק **הרמ"א** (סי' תרמ"ט ס"ק ז) דאין יש **טורח גדול** פטור. ומבואר מכל זה שאם ההליכה לסוכה גורמת צער מחמת טרחה גדולה חשיב מצטער ופטור מן הסוכה. וכן מצינו **בשו"ע** (סי' תרלט ס"ק ז) שפסק שהיה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית, ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה, עד שיעור משנתו. ועי' **במ"ב** (סי' ק) שכתב על דברי בשם **המ"א** דדוקא כששכב כבר אבל אם עדיין לא שכב יחזור לסוכה, ובספר בגדי ישע וכן במאמר מרדכי מסתפקים בזה אחרי שכבר היה לו טרחה להכניס הכרים וכסתות לתוך הבית אפשר שלא הטרחו לחזור ולהעלותם, ע"כ. ועי' עוד **בשער הציון** (שם אות עז).

[המשך בעמוד הבא]

עבודת המועדים עבודת יום הכיפורים

"ימים יוצרו ולא אחד בהם, זה יום הכיפורים לישראל, לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו באהבה רבה לישראל.

משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאין את הזבולים ומשליכין אותן כנגד פתח בית המלך, וכשהמלך יוצא ורואה את הזבולים הוא שמח שמחה גדולה. לכן נדמה יום הכיפורים שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה.

ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעוונותיהן של ישראל אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה... (תנא דבי אליהו רבא, פרק א')

חומות ומעלת יום הכיפורים

בדברי המדרש אלו כבר רואים אנו את גדול מעלת יום הכיפורים, שניתן לנו ע"י הקב"ה באהבה ובשמחה רבה, ולא זו בלבד אלא שהקב"ה שמח שמחה גדולה בעצם מחילת עוונותינו. ועוד ישנה סגולה של טהרה גדולה ודבקות בהקב"ה שאפשר להשיג ביום זה, וכמבואר בגמ' "א"ר עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים". והמתבונן היטב בדברים אלו יתמלא שמחה וחזרה עצומה על זכות גדולה זו שנגלה בחלקנו אחת בשנה להגיע ליום גדול וטהור זה.

ובאמת שאין צורך להאריך בזה בדברים, שהרי אין לך אדם מישראל שאינו מרגיש את קדושת יום זה יותר מכל ימות השנה, וכעין מה שכתב בפלא יועץ (פסוק) בענין יריאת יוה"כ "ואשריהם ישראל כולם מתעוררים בימים האדירים ובפרט ביום הכיפורים, כי ה' משמים השקיף על בני אדם ונתן בלבם פחד הדין הגדול והנורא והתעוררות תשובה... רק בחמלת ה' את עמו ישראל, עם קרובו, יאר פניו להם בימים האדירים האלה באור היראה והפחד, ומיזו שפעתם של הימים האלה ימשך לאדם לכלל השנה". וכידוע שאצל אחינו בית ישראל הרחוקים מקיום המצוות - אף הם מרגישים את השייכות והקשר ליום זה, משום שהתורה מורגשת אצל כולם, ומכל מקום לפי הכתוב של אדם ולפי טהרת לבו כך יקבל את הארת היום וקדושתו.

הכנה לירודי של יוה"כ

כידוע חלק עיקרי ממצות התשובה היא הירודי, וביה"כ עומדים אנו ומתוודים עשרה יודיים. ויש להדגיש נקודה מעשית בקיום מצוה זו. הנה בסדר הירודי של "אשמנו" וכן "על חטא" מוזכרים חטאים רבים. אבל מצד שני, ידועים דברי הגר"י סלנטר שלכל הפחות ישוב על 'בחינה קלה' והיינו על חלק מהחטא שיוכל לעמוד בו ומכאן המקור לקבל קבלה קטנה שיוכל לעמוד בה, וא"כ מה לנו ולכל היודיים הארוכים.

אבל עריך לדעת שאין כאן 'פטור' ממצות התשובה כלפי דברים אחרים, ופשוט שעדיין מחוייבים אנו להתדלדל לשוב באופן כללי על כל החטאים, אלא שכלפי הקבלה המעשית אנו מקבלים דבר אחד שבבחנו לעמוד בו, והעובד על עצמו באופן שיהיה קיום לתשובתו - יוכל לקבל עליו מידי שנה קבלה נוספת. על כל פנים - ודאי שההכנה לירודי הכללי איננו נעשה ברגע אחד ועריך לקבוע את הזמן הנדרש לכך.

בחינת "רצוא ושוב" שיבוש זה

יום הכיפורים הוא יום גדול ונשגב, יום שבו דומים אנו למלאכי השרת, וכבר הובא בפנים שיש בו בחינה של "תחילתו השתדלות וטפוף מתנה". והיינו מצד אחד מתוודים אנו

1. צער שאין דרכם של אנשים להצטער ממנו

וע"י ברמ"א (סי' תרמ"ט סעי' ד) שכתב דאפי"פ מצטער פטור, מ"מ לא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך בני אדם להצטער בו, ע"כ וביאר המ"ב (שם סעי' כח) דאף שהוא מצטער, אמרתי בטלה דעתו אצל כל אדם. א"כ הוא מאניני הדעת וכל אניני הדעת מצטערים בזה. וע"י בגליון פ' לענין גרדי "בטלה דעתו".

2. רוצה להחמיר על עצמו

ואפילו אם רוצה להחמיר ולהצטער לקיים מצוות סוכה, כתבו **ההגהות מיימוניות** (פ"ו אות ה) **וההגהות אשר"י** (סוכה פ"ב סי' יב) שכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא אין מקבל שכר והדיוט הוא, ע"כ. ודלא **כהרבינו מנוח** (סוכה פ"ו ה"ב) שמשמע מדבריו שאם רוצה להחמיר על עצמו ראוי. וכן פסק הרמ"א (שם תרל"ט סעי' ז). וכתב **הביאור הלכה** (סי' תרל"ט ד"ה וכל) בדבכ"ג איכא צד איסור משום שנמצא מצטער ביו"ט. וכמו כן במקום דיכא אע"פ אינו רשאי לברך דריי אינו מקיים מצוות סוכה, וכ"כ **המ"ב** (שם סעי' מה). אלא דכתב **החיי"א** (ככל קמ"ו אות יא) דמ"מ צער התלוי בגופו, אם זה אינו מקפיד בכך לא נפטר (ומברך על ישיבת הסוכה), וכגון ללכת לסוכת חבירו אם רוצה יכול להחמיר ע"י, שהרי כמה ב"נ"א הולכים לבית חביריהם לאכול שם, ואינו דומה לירדו גשמים או מצטער מחמת חולי, דזה אינו תלוי בו וגם כולם מצטערים בזה, ע"כ. וכן פסק **במ"ב** (סי' תרמ"ט סעי' כב ושעה"צ שם) **ובביאור הלכה** (סי' תרל"ט סעי' ד"ה הדיוטות).

3. לבנות סוכה שיש בה לא צרכיו להמנע פטור מצטער (התקנת מזוג ע"מ שלא יהיה לו חם או קר)

והנה פטור מצטער לא נאמר אלא בשעת הישיבה בסוכה, אולם בעת בנייתה ליכא פטור מצטער, וכמ"ש **הבב"ר** (סי' תרמ"ט סעי' ג) שפטור מצטער בסוכה לא נאמר על עשיית הסוכה, דדוקא היכן שכבר יש לו סוכה ועתה מפני סעודה אי יטלטל כליו לשם בזה פטור משום מצטער, אבל לעשות סוכה אינו פטור משום מצטער, דל"כ אם יפטר מסוכה דהא יש טרחה בעשייתה, אע"כ בלא מקור מצטער אלא כשמצטער בעת ישיבתה. וע"י **במ"ב** (נתיב ח"ו סי' מא).

וע"י **בשו"ע** (סי' תרמ"ט סעי' ד) שכתב דפטור מצטער הוא אחר שעשה שם הסוכה, אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר: מצטער אני. וכן **הרמ"א** (שם) כתב דיש לבנות הסוכה במקום שיש לה ישיבה שלא מגובים וכדו'. וע"י **במ"ב** (סי' תרמ"ט סעי' כ ושעה"צ אות א). ומבואר דצריך לבנות סוכה ראויה לקיים בה המצוה כדבעי. ונמצא לפי הרמ"א שאם הרמ"א לבנות סוכה במקום שידוע לו שלא יוכל לישון בה מחמת טעם צדדי. ושאינו מבנית סוכה במקום שיש זבובים וכדומה דשאני התם דלא חשיב סוכה ראויה משא"כ הכא שחשבה ראויה היא לכל דבר. ולפי"ז אלו שיש להם סוכה כללית לכל דיירי הבנין (דבר מצוי באחו"ל) יודעו לו שמחמת אנשים שמעידים ע"י שעות השחירות לא יהא בידו לישון שם שהרי מצטער הוא לישון באופן זה אינו חייב לבנות סוכה אחרת הראויה לו אף לשינה אלא שמ"מ ראוי לעשות כן.

אלא דיש לדון האם איכ"א חיוב להתקין מכשירים, כגון מזוג וכדו', כדי להבטיח שלא יהיה פטור מצטער מחמת חום או קור וכדו'.

ומצינו **בהגהות חת"ס** (סי' תרמ"ט) שכתב שמי שאין לו מקום בחצירו לבנות לו סוכה, צריך להמציא לו מקום לבנות לו סוכה וזו שבתו, כד"ר שגם כל השנה רגילים לפנות מבית לבית ואז יש ביתו, ע"כ. וכן פסק הרמ"ב (סי' תרמ"ט סעי' כד). ומבואר דיש חיוב למצוא מקום ראוי לסוכה כי שם דרכו של אדם לחפש מקום ראוי לדיירתו. ואלו פקדים לענין חיפוש מקום ראוי לבניית הסוכה וכדו', כי ודאי דרכם של אנשים לחפש מקום ראוי אף לכמה ימים. אולם מסתבר דאינו מחויב להתקין מזוג וכדו' בסוכה כדי למנוע חום וקור, כי אין דרכם של אנשים להשקיע טרחה מרובה להוציא הצעות מרובות לצורך דירת ארע"י של מספר ימים.

וכן מוכח **בהרמ"א** (סי' תרל"ט סעי' א) שפסק דבמקום שלא יוכל לישון עם אשתו שאין לו סוכה מיוחדת, פטור, וכתב דטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת. ומשמע דאינו מחויב לבנות סוכה מיוחדת. (ואף החלקיק עליו אינם חולקים אלא הפטור מחמת אשתו אבל לענין חיוב בניית סוכה מיוחדת לא פליגי עליו). וע"י **בפרמ"ג** (סי' תרמ"ט סעי' טו) דא"כ ש"ס דבמ"ב צריך לצורך חומש כדקיי"ל בסי' תרנ"ו, מ"מ מצות סוכה אי"צ רק כפי דרך הפזר על דירה, ע"כ.

אלא שדבר שכפוף בטרחה קצת יש לטרוח, וכמו שמצינו **במ"ב** (סי' תרל"ט סעי' לא) בשם **הבב"ר יעקב** (שם סעי' כח) דאם אפשר לתקן בלא טורח גדול שלא יקרשו המאכלים, כגון שניחם על קערה שמים חמים בתוכה, צריך לתקן, ואינו פטור ע"י כך מסוכה. וע"י **במ"ב** (סי' תרל"ט סעי' א) שאם לו טורח רב להביא ספרים ללמוד בסוכה אינו חייב ללמוד שם א"כ יש לו מקום להניחם כל ימי החג, והוא **במ"ב** (סי' קט). וע"י **בפמ"ג** (סי' תרל"ט סעי' ג) וכן לגבי הבאת כרים וכסתות לסוכה במקומות הקרים, כתב **בביאור הלכה** (סי' תרמ"ט סעי' ד"ה מפני) שאם יש לו מקום להניחם בסוכה כל ימי החג מחויב להביאם. וע"י **במשנה הלכות** (ח"ו סי' קט) **ובמקראי קדש** (סוכות ח"א סי' לה).

מסקנה דדינא-

העולה לדינא, א' מצטער הפטור מן הסוכה, הוא צער שבצאתו מהסוכה ינצל מצטער. כגון שמצטער מפני הגשמים, מפני השרב, או מפני ירעושים. וכמו כן אם האשה דואגת כשבעלה נמצא בסוכה, אם בעלה מצטער מחמתו לא פטור הוא מהסוכה. ב' אע"פ שמצטער פטור מן הסוכה, מ"מ בשעת בניית הסוכה יש לדאוג שהסוכה תהיה ראויה שלא יבוא לידי פטור מצטער. אלא דבגוונא שהדבר כפוף בטרחה מרובה אינו חייב בזה (כגון להתקין מזוג בסוכה שלא יצטער מפני החום וכדו').

האם יש להימנע מלאגוד הלולב על ידי ה"קוישיקלעך"

א. חובת איגוד הלולב. ב. צורת קשירת האגד. ג. קשר גמור. ד. שימוש ב"קוישיקלעך"

א. חובת איגוד הלולב
נחלקו רבי יהודה ורבנן ב**ש"ס סוכה** (ג:) האם לולב צריך אגד ואם לאו אינו יד"ח. ולדעת רבנן אינו צריך אגד. אלא דאמרין שם דאפילו לרבנן דאמרי א"צ אגד מצוה לאגדו משום זה "אלו ונאווהו". ופסקו **הטשו"ע** (סי' תרמ"ט) כרבנן.

ב. צורת קשירת האגד

וע"י **במ"ב** (סי' תרמ"ט) **מהמרדכי** (שם סי' תשמח) בשם **רא"מ** (יראים השלם סי' תכב) שצריך שיאגדנו בשני קשרים זה על זה, דתניא (ג:) הותר אגדו ביום טוב אגודו כאגודה של ירק וכו', הא בחול יש לאגדו אגד הנאסר בשבת ויום טוב, ואין אסור אלא שני קשרים זה על זה. ו**וראב"ה** (סי' תרמ"ט) כתב שאגן נהגין לקשור פעם אחת ושוב מתעלל וכורכו סביב ומתוך כך מהודק יפה כאילו קשור בשני ראשי האגד שתי פעמים, ע"כ. וע"י **ברש"י** (שם ד"ה ופליג ליה) שפירש שצריך דבעינן קשר גמור דיש בזה משום "זה זה אלו ונאווהו".

וכן **בשו"ע** (שם) פסק דמצוה לאגדו בקשר גמור, דהיינו ב' קשרים זה על זה, משום נוי. ואם לא אגדו מבטוח יום, או שהותר אגודו, אי אפשר לאגדו ביו"ט, בקשר גמור, אלא אגודו בעניבה, ע"כ.

ג. קשר גמור

יש לדון בהא דאמרו חז"ל דבעינן קשר גמור לצורך הידור של אגד הלולב, האם הוא מפני שאיכא הידור בחפצא של הקשר גופא, או בתוצאה של הקשר דהיינו דהאגד מהודק יותר וזה בכלל הידור. והנה **החת"ס** (סוכה ג:) ד"ה ונאווהו אלא מה שהתורה מיפה עלינו ולא מה שאנו ממציאים יפויים והדורים, וע"כ יעקר ונאווהו לאגדו במינו ממש לעשותו ב' קשרים זה על זה, ולא כמו שנהגים לעשות כמין טבעות של עלי לולב יפה ומהודר ומכניסים בו הדקיסים והערבות, שזה אינו ונאווהו שאמרנו תורה, אלא קשר על גבי קשר, אך אח"כ יכול ליתפנו משום חבוב מצוה ויפויים אחרים, אם הם שצפוי שלמי כבורים בזהב (בבכורים פ"ג מ"א) משום חבוב מצוה, ה"ן אחר שאגדוהו למטה במינו שיהו ונאווהו של תורה, חזרו ואגדו בלשונות של זה משום חבוב מצוה, עכ"ל. ומבואר דס"ל דבגוף הקשר איכא הידור וזה הקשר שאמרו חז"ל דהיינו שאסור לקשור בשבת וי"ט.

וכן מוכח מדברי **החלקת יואב** (ח"א אות"י סי' ג בהקדמה) שהביא הוכחה שאף בניו הסמוי מן העין בשעת קיום המצוה שייך בו משום הידור מצוה, מאיגוד הלולב דאמרו עליה ש"ס סוכה (ג:) דכל לנאותו אינו חוצץ, והרי הצניצה הוא רק במקום שאחזו בידו, ומוכח דאף שמוכח בשעת מצוה מ"מ מקרי לנאותו כיון דתמיד דריי אגד מנולה, ע"כ. ומבואר דהאגד גופא הוא נוי מצד עצמו. אולם **בעל האב"י** (הקדמה לחלקת יואב ובאב"י סי' תגל אות ב-ג וסי' תצב אות ד) השיב על זה דאין זה נכון, דאטו האגד נוי מצד עצמו, רק מצד המינינים מתחברים בעצמם, וזה אף שלא במקום אחריות ידו הוא, כי באמת עיני ונאווהו דלולב אינו משום נוי במראה כלל, ותדע דרש"י (סוכה שם) כתב דחובה לאגדו בקשר גמור משום ונאווהו וכן דעת הראב"ד, ומה נוי יש בקשר יותר מבעניבה או כאגודה של ירק, אך הענין הוא דמצוה לכתחילה לקחה א' ביד א' וזה גופא הוי הידור מצוה אם הם אחד יותר, ע"כ. וכ"כ **הגרי"מ** (ח"י הגרי"מ מחמת כו. ד"ה ונתי' בזה והובא במעדים וזמנים ח"ב סי' קט).

וכן הוא **בשו"ע** **אגורה בהלך** (דף יב ט"ו ג ד"ה ואנוכ) שהביא דברי **הבית דוד** (א"ח"י סי' תכד) שגמגם על מנהג העולם שנהוגים שלא לקשר בלולב רק עושין כמין בית יד, ובשו"ת ונאווהו כתב על דבריו לדלידן דלא צריך אגד אלא לנוי, וכי גזרת היא ב' קשרים, ודאי דהיינו טעמא דב' קשרים איכא נוי ומדהק יפה ולא משלפי לכאן ולכאן משא"כ עניבה דכיון דיוכל להתירו בא' מידיה ופתח הקשר ע"י משום הידו וליכא נוי, ואי"ל כד"ד מכניסים הגי' מנינים תוך הארוג הזה ויבא מהודק היטב הדק ויש לו נוי הרבה, למח לא יכשור, והוה ליה כאילו קשור בהרבה קשרים זה בזה, ומינין השי"ש לשון אגד לנוי לאו דוקא אלא דבר המדחק יפה לשם נוי, ע"כ.

ד. שימוש באיגוד שהשלש מינינים אינן נתחבים בבית קיבול אחד ("קוישיקלעך")

והנה מבואר **מהאגורה בהלך** דלא בעינן קשר גמור אלא כל שהי' מינינים אדוקים היטב סגי. וע"כ מהני להכניס הגי' מינינים תוך הארוג כשהם מהודקים היטב. ולפי דבריו י"ל דאף כשאין גי' מינינים נתחבים בארוג אחד אלא תוקע הלולב בבית קיבול א' ושאר המינינים בבית קיבול אחר מנין המינינים (אם כולם הדוקים היטב לאגד אחד). וכ"כ **בפמ"ג** (סי' תרמ"ט סעי' א). וכן מבואר **בערוה"ש** (סי' תרמ"ט אות ז).

אלא **שהבב"ר** בסי' תרנ"א (סי' ה) תמה ע"ז, שהרי קיי"ל דקשר הנאסר בשבת בעינן, א"כ צריך דוקא קשר גמור ולא כה"ג שאין נאסר בשבת, ולכן למטה מאותן טבעות שתוחבין בכל א"ו"א את הגי' מינינים בנפרד, סמוך לסוף המינינים לאגד כל גי' המינינים בחד בקשר ע"ג קשר וכדו' באופן יוכל להוציא ולהכניס התדס והערבה כמבלי הקשר, ע"כ. ומבואר דס"ל כדעת החת"ס הנ"ל דלא מהני אלא קשר גמור. וכן מבואר בדבריו בסימן תרנ"ד סעי' ז שכתב דבעינן קשר גמור שעל ידו אי"א להכניס ולהוציא את הגי' מינינים.

מיהו כבר פסק **המ"ב** (סי' תרמ"ט סעי' ח) כהאגור בהלך. אלא דהעירוני דלכא"ו **המ"ב** סותר דברי עצמו שהרי בסימן תרנ"ד ס"ק ה' פסק כהבב"ר"י דבעינן קשר גמור להוציא ולהכניס. וי"ל דס"ל להמינין דלעולם בעינן שלא יוכלו להכניס ולהוציא וכדעת הבב"ר"י, אלא בלא בעינן זה דוקא קשר גמור אלא כל שמדהק את הגי' מינינים את הגי' מינינים סגי.

וע"י **בשו"ע** (שם אות א) שכתב שהבב"ר לקושרם ביחד ואח"כ לתוחבן בבית יד כדי לצאת אליבא דכו"ע. וכן דעת **הגרי"מ** (אש"ר האש"פ"ב אות טו) **והגר"מ שליט"א** (ארבעת המינינים למדהרין ע"מ קנד) שהנוהגים ליטול המינינים אגודים "קוישיקל" וסיפו עוד חיבור של שני קשרים זה על גב זה כדי לקיים מצוות איגוד כהלכה.

מסקנה דדינא-

העולה לדינא, משום הידור מצוה יש לקשר את הגי' מינינים בבית האסור בשבת וי"ט (כגון קשר וכדו'. ומ"מ אם שכח לקשר לפני יו"ט יעשה רק עניבה). ומהני נוי אחרות בבת יד כשהם מהודקים היטב קשרי א"כ להכניס ולהוציאם בקלות, וכן המנהג. ומ"מ ראוי לקשור את האיגוד בקשר א' גמור.

לדרגות גבוהות שהם למעלה מהשגתנו, ומאריך עלינו לזכור שכל זה ממעלת היום וסגולתו ומה שהקב"ה עושה לנו. אבל עלינו מוטל לעשות את מה שה' דורש מעמנו כעת, כי פעמים כשעוסקים בדרגות גבוהות שזוכים בהם העבודה הבסיסית והפשטות. ויש בזה בחינה של "רצוא ושוב", אנו בהשתדלותנו עוסקים במה שמוטל עלינו בדרגתנו, ושוב מעלים אותו למה שמעל השגתנו.

ויש כאן המקום להביא את דברי העלי שור (ח"א עמ' ער) כלפי המעשה בהג"ר ישראל סלנטר זצ"ל שלא הגיע לתפילת כל נדרי כיוון שעמד על יד עריסת תינוק שהשאריוהו בוכה, וכתב בזה "אין ספק כי רבן של ישראל ג"ע חזרה בזה הלכה למעשה, כי כל אדם חייב לעבוד עבודתו במקום שההשגחה העליונה העמימה אותו, ולכן עבודתו של האם היא היתח - לישמור על בנה, וכאשר האם עובדת את מקומה כדי להתפלל "כל נדרי" בביה"כ" - אין זאת אלא מצוה הבאה בעבירה, ולא עוד אלא היא מבטלת קדושת החיים ועבודת ה' המוטלת עליה, לחשוב כי "עבודת ה'" מצויה דוקא בביה"כ", ונחפוך הוא, מקומה בעבודת ה' הוא דוקא על יד בנה הזקוק לה ולשמירתה".

ויהי רצון שנזכה לכל הארות יום הכיפורים, בין בדבקות בהקב"ה, מחילה סליחה וכפרה, שחרה וקדושה המשפיעים עלינו, ונחתם לשנה טובה ומבורכת.

למחרת יום הכיפורים

כתב הגר"ש וולבה זצ"ל: "כל ההצלחה במשך השנה ברוחניות תלויה בזה שנצליח להמשיך את יוה"כ תוך כל השנה בבחינות מסוימות. הרי רבותינו ע"ה קבעו באמת כל חודש יום כיפור קטן", זכר ליום כיפור גדול. הסבא קדישא מקלם קבע לתלמידיו קבלה מיוחדת לעשות מעשה מסויים א"צ לקבוע קביעות מסוימת על דעת המשך יו"כ כלומר לחון תמיד בעשיית אותו מעשה או בלימוד אותו סדר שזה יהיה על דעת קבלת יוה"כ... וישית כל אחד עצות בנפשו כיצד להחיות לעצמו בחינת יום כיפור למשך כל השנה, ותהיה בזה הצלחה גדולה בע"ה". (מאמרי ימי הרצון, עמ' קו)

עוד עלינו להזכר מאד בימי ההכנה לחג הסוכות, שלא לאבד ח"ו את ההשגות שהשגנו בימים הקדושים שעברו, וכבר היה מי שהעיר שצריך משנה הזירות בימים אלו, ובפרט בעת העיסוק בקניית ד' המינים, שלא להיות מושפע מאוירת הרחוב. ויש לזכור מה שהובא בקונטרס בעניני חג הסוכות (עמ' פו בשם הגר"ב"צ במברגר) "דאחרי הימים הנוראים צריך האדם להרגיש כמו חייל העומד בחזית באמצע מלחמה עם אקדח בידו, ויש חשש מהתקפה חדשה אם האוייב בכל רגע, וחייל זה הריהו מביט בכל רגע לכל עד לראות אם האוייב מתקרב, כדי שיוכל להורג... ולכן גם אנו אחרי שזכינו בימי"ו לנצח את היצ"ה"ר, עלינו להזכר מאתו אויב ערמומי העומד לקום עלינו בכל רגע ורגע, ולא לתת לו להתקרב אלנו". ויעזרנו ה' להמשיך את הארת יוה"כ לכל ימות השנה.

נער ע"י מחבר קונטרס "עבודת יום הכיפורים" מסדרת עבודת המועדים

נתרם בעילום שם

להצלחת התורם ומשפחתו